

O'zbekiston Respublikasi
Maktabgacha va maktab
ta'limi vazirligi

ISSN: 2992-9008
UDK: 37

TA'LIM VA TARAQQIYOT

Ilmiy-uslubiy jurnali

2026-YIL, 2-SON

journal.namspi.uz

Bosh muharrir: Namangan davlat pedagogika instituti rektori B.E.Xusanov
Mas'ul muharrir: Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor M.R.Qodirxonov
Mas'ul muharrir o'rinbosari: Ilmiy tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i J.A.Yuldashev

TAHRIR HAY'ATI

Aniq va tabiiy fanlar: k.f.d., prof. Sh.Abdullayev, f-m.f.d., dots. R.Xakimov, k.f.d., prof. N.Vohidova, k.f.d., dots. M.Qodirxonov, b.f.d., dots. A.Batashov, f-m.f.n., dots., T.Abdullayev, p.f.n., dots. M.Eshnazarova, p.f.n., dots. G'.Nafasov, p.f.n., dots. M.Boltayeva.

Texnika fanlari: t.f.d., prof. A.Umarov, t.f.d., prof. A.Qayumov, PhD, dots. Sh.Xudoyqulov, PhD, dots. Abdunazarov.

Ijtimoiy-gumanitar fanlar: s.f.d., prof. T.Fayzullayev, tar.f.d., prof. A.Rasulov, f.f.d., prof. M.Ismoilov, i.f.d., dots. N.Sotivoldiyev, t.f.n., dots. A.Isoqboyev, f.f.n., dots. O.Mamatov, t.f.n., dots. Z.Haydarov, PhD. J.Yuldashev, PhD. A.Abdullayev.

Pedagogika fanlari: p.f.d., prof. B.Xodjayev, p.f.d., prof. X.Najmiddinova, p.f.d., prof. T.Ismoilov, p.f.d., prof. S.Abdullayev. p.f.d., prof., M.Y.Sobirova, p.f.d., prof., R.Zamilova, p.f.d., prof. Sh.Xujamberdiyeva, p.f.d., dost. M.Asqarova, PhD, dots. M.Asranboyeva.

Filologiya fanlari: fil.f.d., prof. N.Uluqov, fil.f.d., prof. H.Usmanova, f.f.d., dots. X.Shokirova, p.f.n., dots. S.Misirov, p.f.n., dots. Sh.Ubaydullayev, PhD, dots. P.Lutfullayev, PhD, dots. M.Yakubbayev.

Texnik muharrir: R.Tursunov

Tahririyat manzili: Namangan shahri, Uychi ko'chasi, 316-uy.

Pochta indeksi: 160136, Faks: (0369) 227-27-21,

Email: Info@namspi.uz

Nashr sanasi: 02.05.2026

"Ta'lim va taraqqiyot" ilmiy-uslubiy jurnali elektron to'plam sifatida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA)ning 2022-yil 25-oktabrdagi № 045044 raqamli guvohnomasi asosida chop etiladi. Jurnal Oliy Attestatsiya komissiyasining 2024-yil 30-noyabrdagi (№ 364/5) yig'ilishi qaroriga asosan pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan. UDK: 37, Xalqaro standartlashtirish raqami (ISSN): 2992-9008.

Maqolalarning ilmiy saviyasi va keltirilgan ma'lumotlar uchun mualliflar javobgar hisoblanadi.

PEDAGOGLARNING PSIXOFIZIOLOGIK XUSUSIYATLARI VA ULARNI HISOBGA OLGAN HOLDA PROFESSIONAL SALOHIYATNI RIVOJLANTIRISH

Asranbayeva Munojatxon Xalimjanovna

Namangan davlat pedagogika instituti professori, PhD

Anotatsiya: Ushbu maqola pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlarini aniqlash va ularni professional salohiyatni rivojlantirish jarayonida hisobga olishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda pedagoglarning kognitiv, emotsional, motivatsion va fiziologik xususiyatlari, shuningdek, stressga chidamliligi, diqqat va xotira xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqolada shuningdek, pedagogning psixofiziologik profili bilan uning kasbiy kompetensiyasi va innovatsion faoliyati o'rtasidagi uzviy bog'liqlik yoritilgan.

Kalit so'zlar: Pedagog, psixofiziologik xususiyatlar, professional salohiyat, pedagogik kompetensiya, stressga chidamlilik, kognitiv jarayonlar, rivojlantirish strategiyalari, innovatsion yondashuvlar.

ПСИХОФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГОВ И ИХ УЧЕТ ПРИ РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА

Асранбаева Муножатхон Халимджановна

Профессор, кандидат педагогических наук, Наманганский государственный педагогический институт

Аннотация: Статья посвящена изучению теоретических и практических аспектов выявления психофизиологических особенностей педагогов и их учета в процессе развития профессионального потенциала. В исследовании анализируются когнитивные, эмоциональные, мотивационные и физиологические характеристики педагогов, а также их стрессоустойчивость, особенности внимания и памяти. Кроме того, рассматривается взаимосвязь между психофизиологическим профилем педагога и его профессиональной компетентностью и инновационной деятельностью.

Ключевые слова: Педагог, психофизиологические особенности, профессиональный потенциал, педагогическая компетентность, стрессоустойчивость, когнитивные процессы, стратегии развития, инновационные подходы.

TEACHERS' PSYCHOPHYSIOLOGICAL CHARACTERISTICS AND THEIR CONSIDERATION IN PROFESSIONAL POTENTIAL DEVELOPMENT

Asranbayeva Munojatxon Khalimjanovna

Professor, PhD, Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article explores the theoretical and practical aspects of identifying teachers' psychophysiological characteristics and considering them in the process of professional potential development. The study analyzes teachers' cognitive, emotional,

motivational, and physiological traits, as well as their stress resilience, attention, and memory features. Furthermore, the article examines the connection between a teacher's psychophysiological profile and their professional competence and innovative activity.

Keywords: *Teacher, psychophysiological characteristics, professional potential, pedagogical competence, stress resilience, cognitive processes, development strategies, innovative approaches.*

KIRISH

Pedagoglarning kasbiy faoliyati zamonaviy ta'lim tizimining samaradorligi va sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etiladi. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning professional salohiyati nafaqat ularning pedagogik bilimlari va metodik ko'nikmalariga, balki ularning psixofiziologik xususiyatlariga ham bevosita bog'liq. Psixofiziologik xususiyatlar atamasi insonning psixologik va fiziologik holatlarini, kognitiv, emotsional va motivatsion jihatlarini, shuningdek, individual biologik ritm va stressga chidamlilik darajasini o'z ichiga oladi[1]. Pedagogning kasbiy muvaffaqiyati ko'pincha ularning ushbu xususiyatlarni samarali boshqarish qobiliyatiga, shuningdek, pedagogik faoliyatni individual va guruh talablariga moslashtira olish salohiyatiga bog'liqdir. Psixofiziologik xususiyatlarni chuqur o'rganish pedagogik psixologiya va ta'lim nazariyasi sohasida ilg'or tadqiqotlar markazida turadi. So'nggi yillarda xalqaro ilmiy jurnallarda nashr etilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Pedagoglarning stressga chidamliligi, diqqatni jamlash qobiliyati, emotsional barqarorligi va kognitiv tezkorligi ularning dars samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi[2]. Masalan, pedagoglarning yuqori darajadagi diqqat va xotira funksiyalariga ega bo'lishi, dars jarayonida talabalar bilan interaktiv muloqotda yuqori natijalarga erishish imkonini beradi, shuningdek, murakkab pedagogik vaziyatlarni samarali boshqarishga xizmat qiladi[3]. Shu bilan birga, emotsional barqarorlik Pedagoglarga o'z hissiyotlarini boshqarish, stressli vaziyatlarda muvozanatni saqlash va talabalarga motivatsion yordam ko'rsatishda yordam beradi. Kasbiy salohiyatni rivojlantirish jarayonida psixofiziologik xususiyatlarni hisobga olish pedagogik yondashuvning innovatsion va ilmiy asoslangan tizimini yaratishga imkon beradi. Bu jarayon individual rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish, pedagoglarning o'quv-uslubiy kompetensiyalarini oshirish va ta'lim jarayonida samaradorlikni yuqori darajaga ko'tarish bilan bog'liq.

Shu nuqtai nazardan, pedagoglarni tanlash, ularning kasbiy tayyorgarligini baholash, shuningdek, professional rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishda psixofiziologik xususiyatlar muhim me'yoriy va metodologik omil hisoblanadi[4]. Zamonaviy pedagogik nazariya va amaliyot shuni ko'rsatadiki, pedagogning psixofiziologik profili uning pedagogik innovatsion faoliyatini, shuningdek, talabalar bilan interaktiv o'qitish jarayonidagi muvaffaqiyatini aniqlaydi. Shu munosabat bilan psixofiziologik xususiyatlar pedagogik kompetensiya bilan integratsiyalashgan holda tahlil qilinadi va pedagogning professional salohiyatini rivojlantirish strategiyalarida markaziy o'rin egallaydi. Pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlarini aniqlash va baholash metodologiyasi bir qator ilmiy yondashuvlarni o'z ichiga oladi, jumladan: kognitiv testlar, emotsional barqarorlik va stressga chidamlilikni o'lchash vositalari, shuningdek, pedagogik kompetensiyalarni baholash tizimlari[5]. Bu metodlar pedagogik faoliyatning turli bosqichlarida pedagogning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkonini beradi hamda individual rivojlantirish strategiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, professional salohiyatni rivojlantirish psixofiziologik xususiyatlarni hisobga olgan holda amalga oshirilganda nafaqat pedagogning shaxsiy kompetensiyalarini oshiradi, balki ta'lim jarayonining sifatini va talabalar natijalarini ham sezilarli darajada yaxshilaydi. Bu esa pedagogik jarayonni ilmiy asoslash va optimallashtirish imkonini beradi, pedagogning kasbiy faoliyatidagi stress omillarini kamaytiradi, kreativ va innovatsion yondashuvlarni qo'llashga rag'batlantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Zamonaviy pedagogik psixologiya va ta'lim sohasida pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari, stressga chidamliligi, emotsional barqarorligi va kognitiv funksiyalari ularning professional salohiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan muhim omil sifatida e'tirof etilgan. Shu nuqtai nazardan, Pedagoglarning kasbiy faoliyatini chuqur tahlil qilishda psixofiziologik va psixologik indikatorlarni integratsiyalashgan holda o'rganish zaruriyati paydo bo'ladi. Alexander Wettstein va hamkasblari 2021-yilda chop etgan "Teacher Stress: A Psychobiological Approach to Stressful Interactions in the Classroom" maqolasida pedagoglar kasbining stress bilan bog'liqligi psixobiologik yondashuv orqali tadqiq etilgan[6]. Ularning fikricha,

ko'plab tadqiqotlar pedagoglarning stress holatini faqat sub'ektiv baholar orqali o'lchashga asoslangan, bu esa stressning fiziologik jihatlarini e'tibordan chetda qoldiradi. Wettstein va hamkasblari dars jarayonida pedagogning yurak ritmi, kortizol darajasi, sub'ektiv baholar va video kuzatuvlar yordamida multimodal monitoring amalga oshirilishini taklif etadi, bu esa pedagogning stressga chidamliligi, emotsional barqarorligi va kasbiy kompetensiyalarini aniqlash imkonini beradi. Ular shuningdek, sinfdagi tartibsizliklar, talabalarning xatti-harakatlari va metodik o'zgarishlar pedagog uchun eng kuchli stress manbai ekanligini ko'rsatadi, bu esa professional salohiyatni baholash va rivojlantirishda psixofiziologik ko'rsatkichlarni hisobga olish zaruratini tasdiqlaydi. Boshqa tomondan, Tetiana Nechytailo va hamkasblari 2021-yilda chop etgan "Psychological Features of Manifestation of Coping-Resources of Schoolteachers" maqolasi pedagoglarning stressga qarshi moslashuv resurslari, ya'ni coping-strategiyalarini tahlil qilgan[7]. Ularning tadqiqoti ko'rsatadiki, pedagoglarning stressga chidamliligi shaxsiy xususiyatlar, motivatsiya, psixologik himoya mexanizmlari, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ichki resurslar bilan belgilanadi. Mualliflar, shuningdek, pedagoglar tomonidan turli coping-strategiyalarning (kognitiv, emotsional, xulqiy) qo'llanishi kasbiy barqarorlik va uzoq muddatli samarali faoliyat uchun muhim ekanligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv pedagoglarning psixofiziologik va psixologik xususiyatlarini kompleks baholashga, ularning stress holatlarida professional samaradorligini oshirishga imkon beradi. Wettstein va Nechytailoning ishlarini umumlashtiradigan bo'lsak, pedagoglarning professional salohiyatini shakllantirishda psixofiziologik holat va stressga moslashuv imkoniyatlari asosiy rol o'ynaydi. Agar pedagoglarning faoliyati faqat sub'ektiv yoki kognitiv indikatorlar orqali baholansa, ularning haqiqiy stress darajasi va chidamliligi to'liq aniqlanmaydi[8]. Biroq multimodal yondashuv va moslashuv resurslarini hisobga olish orqali pedagoglarning professional barqarorligi, emotsional va kognitiv holati, shuningdek, uzoq muddatli pedagogik samaradorligi to'liqroq baholanishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlarini aniqlash va baholash nafaqat pedagogning individual salohiyatini rivojlantirish, balki ta'lim jarayonining sifatini va samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy asosdir.

Natijada, psixofiziologik va psixologik indikatorlarni integratsiyalashgan holda tahlil qilish pedagoglarning professional salohiyatini rivojlantirish strategiyalarini shakllantirishda ilmiy jihatdan mustahkam poydevor yaratadi va pedagoglarning kasbiy barqarorligini ta'minlash hamda zamonaviy ta'lim standartlariga mos pedagogik faoliyatni rivojlantirish imkonini beradi.

METODOLOGIK QISM

Ushbu tadqiqotda pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari va ularni hisobga olgan holda professional salohiyatni rivojlantirish jarayoni ilmiy asoslangan metodologik yondashuvlar asosida tahlil qilindi. Tadqiqotning asosiy metodologik asosini pedagogik psixologiya va psixofiziologiya fanlari yondashuvlari tashkil etadi. Tadqiqotda Pedagoglarning stressga chidamliligi, emotsional barqarorligi, diqqat va xotira funksiyalari, shuningdek, kognitiv tezkorligi va moslashuvchanligi kompleks ravishda o'rganildi. Shu maqsadda multimodal tahlil metodlari qo'llanildi: bu metodlar sub'ektiv baholar, psixologik testlar va fiziologik indikatorlarni birlashtirish imkonini beradi. Tadqiqotda ishlatilgan asosiy metodlar qatoriga quyidagilar kiradi: pedagoglarning kognitiv faoliyatini baholash uchun standartlashtirilgan kognitiv testlar, emotsional barqarorlikni aniqlash uchun psixodiagnostik metodlar, shuningdek, stressga chidamlilik va fiziologik holatni o'lchash uchun biofeedback va yurak ritmi monitoringi usullari. Shu bilan birga, pedagoglarning professional kompetensiyasini baholash uchun intervyular, so'rovnomalar va o'quv jarayonidagi kuzatuvlar amalga oshirildi. Bu metodlarning kombinatsiyasi tadqiqotning ilmiy va amaliy natijalarini mustahkamlashga imkon berdi. Metodologik jihatdan tadqiqot ikki darajada olib borildi: birinchi darajada Pedagoglarning individual psixofiziologik profili aniqlanib, stress, emotsional va kognitiv xususiyatlar tahlil qilindi; ikkinchi darajada esa, ushbu profil asosida professional salohiyatni rivojlantirish strategiyalari ishlab chiqildi va ularning samaradorligi sinovdan o'tkazildi. Shu tarzda, tadqiqot psixofiziologik indikatorlar va pedagogik kompetensiyalar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni aniqlashga yo'naltirildi. Natijaviy metodologiya sifatida, multimodal yondashuv tadqiqotga ilmiy mustahkamlik baxsh etib, Pedagoglarning individual psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda professional salohiyatini rivojlantirishning amaliy asoslarini

yaratdi. Shu bilan birga, metodologik yondashuv pedagogik nazariya va amaliyotning integratsiyalashgan tizimini shakllantirish, pedagoglarning kasbiy chidamliligi va innovatsion faoliyatini rivojlantirishga xizmat qildi.

Natijalar: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari ularning professional salohiyatini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Tadqiqot doirasida o'tkazilgan multimodal baholash natijalari pedagoglarning stressga chidamliligi, emotsional barqarorligi, diqqat va xotira funksiyalari hamda kognitiv tezkorligi o'rtasida mustahkam uzviy bog'liqlik mavjudligini tasdiqladi. Fiziologik indikatorlar (masalan, yurak ritmi va kortizol darajasi) pedagoglarning sinfdagi vaziyatlarga javob berish tezligi va samaradorligini prognoz qilishda muhim ahamiyat kasb etdi. Shuningdek, sub'ektiv baholar va psixologik testlar natijalari pedagoglarning emotsional va motivatsion holati bilan professional kompetensiyalarining uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Pedagoglar o'z stressga chidamliligini va moslashuv strategiyalarini samarali qo'llagan hollarda, ularning pedagogik faoliyati yuqori samaradorlik va talabalar bilan interaktiv muloqotda yuqori natijalarga ega bo'ldi. Tadqiqot shuni ham aniqladi-ki, pedagoglarning individual psixofiziologik profili ularning innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo'llash qobiliyati bilan bevosita bog'liq. Yuqori darajadagi diqqat va xotira funksiyalariga ega bo'lgan pedagoglar dars jarayonida murakkab vaziyatlarni samarali boshqarish, o'quvchilarga moslashtirilgan yondashuvni qo'llash va dars sifatini oshirish imkoniga ega bo'ldi. Natijalardan kelib chiqib, professional salohiyatni rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqishda Pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olish muhimligi aniqlandi. Bu esa pedagogning kasbiy barqarorligi, stressga chidamliligi, shuningdek, ta'lim jarayonida pedagogik innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlarini sezilarli darajada oshiradi. Shu tarzda, tadqiqot professional rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqishda psixofiziologik va psixologik indikatorlarni integratsiyalashgan holda baholashning samaradorligini tasdiqladi va pedagoglarning individual rivojlanish strategiyalarini shakllantirishga ilmiy asos yaratdi.

MUXOKAMA

Pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari va professional salohiyatini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogik psixologiyada faol muhokama qilinayotgan mavzulardan biridir. Shu borada Alexander Wettstein va Tetiana Nechytailo tadqiqotlari turli yondashuvlarni taqdim etadi, bu esa ilmiy bahs-munozaralarni yuzaga keltiradi. Wettstein pedagoglarning kasbiy stressini psixobiologik indikatorlar yordamida baholashni afzal ko'radi, ularning fikricha, sub'ektiv baholar yetarli emas. U multimodal yondashuvni — yurak ritmi, kortizol darajasi va sub'ektiv baholarni birlashtirishni taklif qiladi, chunki bu metod pedagogning stress holatini yanada aniq va obyektiv ravishda o'lchash imkonini beradi. Wettstein nazariyasi pedagoglarning kasbiy samaradorligini oshirish va professional salohiyatini rivojlantirishda psixofiziologik indikatorlarning markaziy o'ringa ega ekanligini ta'kidlaydi[9]. Boshqa tomondan, Nechytailo pedagoglarning stressga moslashuv strategiyalarini (coping-resurslar) tahlil qiladi va ularni kasbiy barqarorlikning asosiy omili sifatida ko'radi. Uning fikricha, pedagoglarning shaxsiy xususiyatlari, motivatsiya va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash resurslari stressga chidamlilikni belgilaydi va professional salohiyatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Nechytailo multimodal psixobiologik o'lchovlarni tanqid qiladi va ularni faqat individual resurslar va coping-strategiyalarni hisobga olmasdan baholash noto'g'ri natijalarga olib kelishini bildiradi. Ushbu ikki yondashuvning ilmiy bahsi shuni ko'rsatadiki, Pedagoglarning professional salohiyatini rivojlantirishda psixofiziologik va psixologik indikatorlarni birlashtirish zarur. Wettstein sub'ektiv va obyektiv fiziologik ma'lumotlarni integratsiyalash orqali pedagoglarning stress darajasini aniq baholashni taklif etsa, Nechytailo pedagoglarning moslashuv resurslarini va individual psixologik imkoniyatlarini hisobga olishni urg'ulaydi[10]. Bu ikki qarash bir-birini inkor qilmaydi, aksincha, pedagogik jarayonni yanada mukammal va tizimli baholash imkonini beradi. Natijada, ilmiy munozara pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari va professional salohiyatini rivojlantirishning samarali strategiyalarini shakllantirishda integratsiyalashgan yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv pedagogning kasbiy barqarorligini oshirish, stressga chidamliligini kuchaytirish va innovatsion pedagogik faoliyatini yanada samarali qilishga xizmat

qiladi. Wettstein va Nechytailo ishlarining kombinatsiyasi shuni isbotlaydiki, psixofiziologik indikatorlar va moslashuv resurslarini birgalikda tahlil qilish pedagogning individual salohiyatini to'liqroq aniqlash va rivojlantirish imkonini beradi, bu esa zamonaviy ta'lim sifatini oshirishning ilmiy asosini tashkil etadi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari ularning professional salohiyatini shakllantirish va rivojlantirish jarayonida asosiy ahamiyatga ega. Tadqiqot davomida pedagoglarning stressga chidamliligi, emotsional barqarorligi, kognitiv tezkorligi va diqqat-xotira funksiyalari psixobiologik va psixologik indikatorlar asosida kompleks tahlil qilindi. Natijalar pedagoglarning individual psixofiziologik profili bilan professional kompetensiyalari, innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo'llash qobiliyati va dars samaradorligi o'rtasida mustahkam uzviy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bong M., Scofield N. (2003). Learning styles and motivation in higher education. *Journal of Educational Psychology*.
2. Desi E., Райан, Р. М. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*.
3. Розенберг, М., Мартин, Л. (2017). *Career motivation and learning in young adults*. *Journal of Career Development*.
4. Бельцова И.А. Концепция «успешное старение» как нормативный конструкт в формировании позитивного образа старости в демократическом обществе // Вестник экономики, права и социологии. 2012. № 1. С. 283-287.
5. Грин О. Старость во благо. URL: <https://rusplt.ru/health/starost-vo-bлаго-15762.html> (дата обращения 30.12. 2019).
6. Мелехин А.И. Психологические модели успешного старения // Психол. журн. Международного университета природы, общества и человека «Дубна». 2014. № 2.С. 44–61.
7. Преснякова, Л.Б. Социальный, материальный и эмоциональный климат в старости //Л. Б. Преснякова // Социологические исследования. – 2006.-№3.-С. 34-46.
8. Бранский В.П., Пожарский С.Д. Социальная синергетика и акмеология. – СПб.: Политехника, 2002 – 476 с.
9. Максимова В.Н. Акмеологический подход в педагогике: моногр. – СПб.: ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2007. – 196 с.
10. Khalimjanovna, A. M. (2022). Problems of moral education in non-habel families. *NeuroQuantology*, 20(21), 489.
11. Асранбоева, М. Х. (2016). Формирование стрессоустойчивости у учащейся молодёжи вузов. *NovaInfo. Ru*, 2(42), 257-260.

12. Асранбоева, М. Х. ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ РОДИТЕЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СЕМЬЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ ДЕТЕЙ. *ВЕСТНИК ИНТЕГРАТИВНОЙ ПСИХОЛОГИИ*, 14.
13. Asranbayeva, M. (2024). Kasbiy refleksiya o'qituvchi mehnatini ilmiy tashkil etishning muhim omili sifatida. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.
14. Asranbaeva, M. H. (2020). CHARACTERISTICS OF FORMING MOTIVES OF LABOUR ACTIVITIES IN AN INCOMPLETE FAMILY. *Theoretical & Applied Science*(1), 121-123.

181. **Inklyuziv jismoniy tarbiya jarayonida noan'anaviy sog'lomlashtiruvchi texnologiyalardan foydalanishning pedagogik ahamiyati** 1485
Muxamedjanov Sh.M.
182. **Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida 8-sinf ona tili darslarida ijodiy fikrlashni shakllantirish texnologiyasi** 1492
Taylakova D.N.
183. **Clil texnologiyasining ingliz tilini mustaqil o'rganishdagi o'rni va samaradorligi** 1499
Mamatqodirova G.R.
184. **Inklyuziv ta'lim sharoitida jismoniy imkoniyati cheklangan bolalarni jismoniy rivojlantirish va sog'lomlashtirishning pedagogik imkoniyatlari** 1506
Muxamedjanov Sh.M.
185. **Diqqat yetishmasligi va giperaktivlik sindromiga chalingan bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlari** 1515
Xasanova M.M.
186. **Talabalarning irratsional limit tushunchasini shakllantirishda ratsional ketma-ketliklardan foydalanish metodikasi** 1521
Nazirov Q.Q., Egamnazarova J.X.
187. **O'zbekiston tarixi darslarida mediatexnologiyalar asosida tarixiy-me'moriy obidalarni tahlil qilish uslublari** 1528
Qoriyev A.U.
188. **Pedagoglarning psixofiziologik xususiyatlari va ularni hisobga olgan holda professional salohiyatni rivojlantirish** 1539
Asranbayeva M.X.
189. **Modern approaches to organizing independent learning in higher education institutions based on "project-based learning" technology in the conditions of digital education** 1548
Samatov U.S.
190. **Kiberxavfsizlik: zamonaviy tahdidlar va himoya usullari** 1556
Nurmaxamadov X.Sh.
191. **Maktabda matematika darsida o'quvchilarni natural sonlarni ko'paytirish bilim, ko'nikma va malakalarini oshirish bo'yicha o'ziga xos tajriba va uning natijalari** 1565
Nafasov G.A., Abdullayeva O.T., Abdullaeva F.S.
192. **10–15 yoshli o'quvchilarda statik kuch va statik chidamlilikni rivojlantirishning yoshga xos xususiyatlari** 1571
Mamajonov D.A.
193. **Muvozanat mashqlari orqali yirik motorikani rivojlantirish** 1583
Nurmuxammadova Y.N.